

De Tollius-CD's

Op 25 februari 2017 presenteerde Simon Groot in Archief Eemland zijn transcripties van alle bewaard gebleven werken van Joannes Tollius, internationaal bekende 16e eeuwse componist van Amersfoortse bodem. Van deze transcripties waren al twee banden in druk verschenen; onlangs kwamen de laatste drie banden van het Opera omnia van Tollius van de persen in samenwerking met de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Muziekgeschiedenis.

In juni 2017 promoveerde Simon Groot met zijn proefschrift over het leven en werken van Tollius.

Zonder klinkend en tastbaar resultaat blijft deze muziek voor de meeste mensen onbenaderbaar. Daarom start Hemony Ensemble vanaf 2018 met de CD-opnames van uiteindelijk 4 CD's.

Voor de opnamen kunnen we gebruik maken van historische locaties in Amersfoort via de stichting De Armen de Poth, waarmee de Thols een directe band hadden (zie pagina 2).

Historische context

Tollius werd rond 1555 in Amersfoort geboren als Jan van Thol. Hij verliet zijn geboortestad rond 1580, toen de Reformatie hem het werken er onmogelijk had gemaakt. Hij maakte furore in Italië als kapelmeester van achtereenvolgens de dom in Rieti (1583-1584) en in Assisi (1584-1586), later als koorzanger in Rome (1586-1588) en in de domkapel van Padua (1588-1601). Hij beëindigde zijn carrière in Kopenhagen (1601-1603), als uitzonderlijk goed betaald zanger aan het hof van Christiaan IV, koning van Denemarken en Noorwegen. Tollius overleed, vermoedelijk te Kopenhagen, rond 1620.

Het toeval wil dat Tollius in Amersfoort een vicarie kreeg en dat deze geldelijke bijdrage was gekoppeld aan een altaar in de Rochuskapel. Of in de woorden van 12 augustus 1578: "Wij Gerrit van Mierlo - byder genaeden Goedts Abt tsinte Pauwels Tutrecht - doen kondt allen Luyden dat voor ons ende onsen mannen van Leen ondergeschreven gecoemen is Jan Jansz. Toll als possesseur vander vicarien die Jan van Ameronghen zaliger gedachten gesticht heeft in die Celsusterkerck binnen Amersfoort, genoempt Sinte Ursulen Vicarie, nu tegenwoerdich liggende inde pots capelle Tamersfoort, ghenoomt Sinte Rochus capelle".

Niet alleen de componist was betrokken bij de Armen de Poth, hij vanwege de vicarie die hij had in de Rochuskapel, ook zijn vader was er actief. Zo was deze vader, die net als de componist Jan Thol heette, actief als busmeester (penningmeester) van de broederschap van St. Rochus. Ongetwijfeld stond dit in relatie tot zijn werk als chirurgijn, hij was o.a. belast met de zorg voor pestlijders en zal dus regelmatig het pesthuis op het terrein van Armen de Poth bezocht hebben. Ook was deze medicus deken van de broederschap van St. Jacobs Troggelaars. Vermoedelijk hield deze broederschap zich bezig met een vorm van armenzorg (troggelaars zijn immers bedelaars) en mogelijk was ook deze gelieerd aan de broederschap van Armen de Poth. In Utrecht althans werd de uitdeling aan armen georganiseerd door de Armenpot van St. Jacob (deze beschermheilige wijst ook in de richting van pelgrims, in dit geval dan de bedelende pelgrims die Amersfoort - als belangrijk bedevaartsoord - aandeden).

Het gezin Thol woonde in de Langestraat, dat is zeker, maar de exacte locatie van het huis is minder zeker. Waarschijnlijk woonden zij in het gedeelte tussen de Stovestraat en de Valkestraat (eertijds resp. de Stoefstraet en de Gotschalckstraet geheten), vermoedelijk in het derde huis vanaf de hoek (gezien vanaf de Heilige Geestkapel, de huidige Lutherse kerk). Wel weer zeker is dat het gezin het achterste deel van het huis bewoonde. De geboortedatum van vader Thol is niet bekend, maar vermoedelijk is hij rond 1520 geboren; hij werd 22 oktober 1573 in de Joriskerk begraven.